

Motion till riksdagen 2011/12: MJ407

av Lars Ohly m.fl. (V)

Klimaträttvisa inför klimatmötet i Durban och dess efterföljare

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
3	Inledning.....	6
4	Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken.....	6
4.1	Rättvist miljöutrymme.....	6
4.2	Klimaträttvisa.....	7
4.3	Klimat, klass och kön.....	7
4.4	Rika påverkar klimatet mer.....	7
4.5	Fattiga drabbas hårdast.....	8
4.6	Män har större klimatpåverkan än kvinnor.....	9
4.7	Kvinnor mest utsatta.....	10
5	Sveriges strategi inför Durban.....	11
5.1	Klimatförändringarna – det vetenskapliga underlaget inför Durban.....	11
5.2	Nya klimatmål inför Durban.....	13
5.3	Sverige måste ta eget ansvar.....	13
5.4	EU måste höja klimatmålet.....	14
5.5	Bindande och rättvisa klimatavtal.....	15
5.6	Klimatfinansiering.....	15
5.7	Översyn av CDM.....	17
5.8	Tekniköverföring.....	18
5.9	Genusperspektiv på klimatåtgärder.....	18
5.10	Inga subventioner till fossil energi.....	19
5.11	REDD.....	19
6	Klimatpolitik i Sverige.....	19
6.1	Klimatbistånd.....	19
6.2	Klimatprogram för minskade utsläpp och nya jobb.....	20
6.3	Klimatminister.....	21
6.4	Klimatbudget.....	21
6.5	Inrätta en grön AP-fond.....	22

Fel! Okänt namn på

6.6	Förnybar energi.....	22
6.7	Klimatlyft bostäderna.....	24
6.8	Hållbar samhällsplanering och miljöanpassad vägtrafik	24
6.9	Stoppa tågkaoset och öka tågkapaciteten	25
6.10	Sammanhållen kollektivtrafik	26
6.11	Klimatskatt på inrikesflyget	27
6.12	Annullera Sveriges överskott av utsläppsrätter	27
6.13	Minska köttkonsumtionen.....	28
6.14	Tydliggör konsumtionens påverkan på klimatet	29
6.15	Fri programvara för bättre klimat.....	30
6.16	Könsuppdelad statistik och analyser om klimatpåverkan	31
6.17	Utred koldioxidransonering	31
6.18	Förenkla möjligheter till klimatvänlig lokal upphandling av varor	31

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inför klimatmötet i Durban, COP 17, och dess efterföljare bör kräva ett nytt globalt klimatmål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att metoden Greenhouse Development Rights (GDR) får genomslag i kommande klimatavtal.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatmål för Sverige till 2020.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatmål för Sverige till 2050.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM (Clean Development Mechanism) för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska driva kravet att EU höjer sitt klimatmål till 30 % till 2020.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att internationella klimatavtal som sluts efter Kyotoprotokollet ska vara legalt bindande.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att en konsumtionsbaserad bokföring blir central i de internationella klimatförhandlingarna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar ska verka för att klimatfinansiering inte inskränker på det ordinarie biståndet.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella förhandlingar bör verka för att institutioner för klimatfinansiering ska underställas FN och inte Världsbanken för att säkerställa demokratisk styrning.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar ska verka för nya finansieringsmekanismer med tillräckliga, stabila och förutsägbara summor till klimatåtgärder i utvecklingsländerna.¹
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska leva upp till EU-direktivet om utsläppshandeln och öronmärka auktioneringsintäkterna, i enlighet med direktivet, till klimatåtgärder.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en internationell översyn med en noggrann utvärdering av CDM.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner.²
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att det görs en översyn av patent- och immateriallagstiftningen för att göra det lättare att sprida grön teknologi till utvecklingsländer.²
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande för att jämställdhetsperspektivet och vikten av kvinnors delaktighet särskilt lyfts fram i alla klimatpolitiska sammanhang internationellt.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera i alla internationella forum för att subventioner till olja och andra fossila energislag ska fasas ut.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i klimatförhandlingar bör verka för att ett fondbaserat system för REDD utvecklas.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör införas ett klimatbistånd utöver biståndsramen i den svenska statsbudgeten.¹
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör göra insatser för internationella klimatinvesteringar i utvecklingsländer.¹
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att det i EU:s budget inrättas en enskild budgetpost utanför biståndssatsningarna för klimatbistånd.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt klimatprogram.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa en statlig klimatbudget som läggs utifrån de klimatpolitiska målen.³
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra målen för AP-fondernas verksamhet.³
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning om hur en av AP-fonderna ska kunna göras om till en grön investeringsfond bör tillsättas.³
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa nettodebitering med kvartalsvis avräkning för småskaliga anläggningar för förnybar energi.²
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om övriga förslag för att stimulera tillgången till förnybar energi.²
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klimatlyfta bostäder.⁴

Fel! Okänt namn på

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att med omedelbar verkan besluta att överskottet av utsläppsrätter ska annulleras.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anta ett nationellt mål om en minskad köttkonsumtion.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör tas fram en handlingsplan för hur klimatpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik över växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera om de konsumtionsbaserade utsläppen.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att konsumtionsperspektivet bör få en central betydelse i Naturvårdsverkets uppdrag *Färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050*.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att mer resurser bör tillföras Naturvårdsverket för könsuppdelad statistik och analys av klimatpåverkan.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att skapa ett förenklat regelverk för offentlig upphandling.³
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU:s regelverk för offentlig upphandling förenklas så att miljö- och klimatteffekter kan få större genomslag.³

¹ Yrkandena 9–11, 19 och 20 hänvisade till UU.

² Yrkandena 14, 15, 26 och 27 hänvisade till NU.

³ Yrkandena 23–25, 36 och 37 hänvisade till FiU.

Fel! Okänt namn på

⁴ Yrkande 28 hänvisat till CU.

3 Inledning

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vårt mål är att förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet, ett samhälle befriat från klass- och könsförtryck samt etniskt förtryck, ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där kvinnor och män bygger sin egen framtid i frihet och samverkan.

Jorden vi bor på förser oss människor med många naturresurser. Men naturresurserna är inte oändliga. Jorden har en ekologisk bärkraft som vi inte kan överskrida. Det gör att miljöfrågan i grunden är en fråga om fördelning av knappa resurser. Miljöpolitik handlar därför också om rättvisa och om solidaritet. Vi anser att länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden.

Politik för klimaträttvisa handlar om att verka för goda och rättvisa levnadsförhållanden lokalt och samtidigt ta ansvar för klimatkonsekvenser som drabbar andra regioner eller länder. Individuella beslut kan i viss mån påverka i vilken grad man lever miljövänligt eller inte, men för en enskild individ kan det vara svårt att påverka sin miljö i någon större utsträckning. Därför krävs det politiska lösningar på klimatproblemen.

4 Vänsterpartiets utgångspunkter i klimatpolitiken

4.1 Rättvist miljöutrymme

Vänsterpartiet har fastslagit kopplingen mellan miljö och rättvisa i vårt parti-program där vi anger att länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, dvs. den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden.

Tanken om ett rättvist miljöutrymme har två beståndsdelar. Den första delen är den grundläggande utgångspunkten att det finns ett givet "miljöutrymme" som vi människor har att röra oss inom. Vi har bara en jord, med vissa givna ekologiska ramar. De ramarna kan inte tänjas hur som helst, utan vi måste se till att leva inom dem. Lever vi över ett givet miljöutrymme, över ett ekosystems bärkraft, drabbar det oss själva och andra, antingen andra länders människor eller kommande generationer. På samma sätt drabbar tidigare generationers överskridande av ramarna oss i dag. Vi kan inte alltid helt objektivt slå fast hur stort miljöutrymmet är, men vi kan göra kvalificerade bedömningar, exempelvis gällande nivåer av klimatpåverkande växthusgaser.

Den andra delen av det rättvisa miljöutrymmet är frågan om "rättvisa". Miljöfrågan är i grund och botten en fråga om fördelning av knappa resurser.

Fel! Okänt namn på

Om man tror på alla människors lika värde borde tillgången till pengar inte vara grunden för en fördelning av världens resurser. Jorden är vårt gemensamma arv och borde väl då också förvaltas på det sättet. Men i dag är det de individer, företag och länder med mycket pengar som lägger beslag på en långt mycket större andel av det totala miljöutrymmet än vad fattiga länder eller individer gör. Det är inte rättvist. Det behövs politiska beslut för att rika länder ska minska sin miljöpåverkan och för att fattiga länder ska få möjligheten att utvecklas.

4.2 Klimaträttvisa

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatförändringarna utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringarna. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Världens rika människor har orsakat klimatförändringarna och har fortfarande störst påverkan på klimatet. De som drabbas är däremot världens fattiga människor. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga som drabbas av klimatförändringarna.

4.3 Klimat, klass och kön

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken.

Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltså inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Vi anser att det är nödvändigt att lyfta fram klimatfrågorna ur ett genusperspektiv.

4.4 Rika påverkar klimatet mer

Både rika människor och fattiga är en del av problemen när det gäller dagens konsumtion; fattiga för att de har tillgång till för lite resurser och rika för att de använder för mycket resurser. Fattiga människors låga konsumtion och påverkan på miljön utgör på ett sätt en räddning för rika människor eftersom de fattiga så begränsat tär på mänsklighetens gemensamma resurser.

Ungefär en halv miljard människor globalt lever i det som betecknas som ”survival economy”, med begränsat ianspråktagande av jordens resurser och

energi i jämförelse med rika människor. 48 procent av människorna i utvecklingsländerna lever ännu i fattigdom. I år uppgår antalet hungrande människor för första gången i historien till en miljard människor. Omkring 10 miljoner barn under fem år dör varje år av sjukdomar som hade kunnat botas eller förhindras. En fjärdedel av världens befolkning har inte tillgång till elektricitet. I denna situation är utveckling det överordnade målet för dessa utvecklingsländer.

Dagens i-länder har under de senaste 200 åren gynnats av en koldioxidintensiv produktion och har stått för uppemot 80 procent av de utsläpp av växthusgaser som människan gett upphov till. Och skillnaderna i utsläppen består än i dag. Höginkomstländer släpper ut stora mängder koldioxidekvivalenter (CO₂e) per person och år: Australien 20,6 ton, USA 19,8 ton, Kanada 18,8 ton, Tyskland 10,4 ton, Japan 9,8 ton och Sverige 6,4 ton. Det ska jämföras med utvecklingsländernas utsläpp: Kina 4,6 ton, Brasilien 2,0 ton och Indien 1,2 ton. De allra fattigaste länderna såsom Bangladesh släpper ut 1 ton per person och år. Världsgenomsnittet är 4,5 ton per person och år (EIA, International Energy Agency Annual 2006).

Även inom länder finns stora skillnader i miljöpåverkan. Enligt en KTH-avhandling lever låginkomsttagare ofta mer miljövänligt än de med högre inkomster (Karin Bradley, Institutionen för samhällsplanering och miljö på KTH). Ensamstående kvinnor med barn, boende i hyresrätt och personer med låg inkomst är de som lever mest miljövänligt. Även om de inte vare sig sorterar eller handlar ekologiskt har låginkomsttagare ett bättre miljöbeteende än höginkomsttagare. Det beror på att låginkomsttagare har mindre bostäder, åker mer kollektivt och konsumerar mindre. Man kan också se att personer som har erfarenhet av att bo i fattiga länder och har varit tvungna att leva ett resurssnålt liv lever energisnålt även i Sverige.

4.5 Fattiga drabbas hårdast

De länder som släpper ut mest växthusgaser är de som drabbas lindrigast av växthuseffekten. I stället är det utvecklingsländer som kommer att få bära 75–80 procent av klimatförändringarnas skador och kostnader, enligt Världsbanken (World Development Report 2010). FN:s klimatpanel bedömer att effekterna av klimatförändringarna kommer att slå hårt mot världens fattiga regioner (Klimat effekter, anpassning och sårbarhet, 2007):

- ? I Afrika drabbas ytterligare 75–250 miljoner människor av ökad vattenbrist. Mindre nederbörd leder till att vissa delar av Afrikas matproduktion minskar med uppemot 50 procent.
- ? I Asien kommer tillgången till färskvatten att minska, kustnära områden drabbas av översvämningar och klimatförändringarna utgör ett hot mot naturresurser och människors hälsa.
- ? I Latinamerika hotar klimatförändringarna att leda till stora förluster av biologisk mångfald. Vatten för konsumtion, jordbruk och energiproduktion

Fel! Okänt namn på

påverkas signifikant. Livsmedelssäkerheten försämras och antalet hungriga människor ökar.

- ? Små önationer förväntas drabbas hårt av bl.a. höjd havsnivå, minskad tillgång till vatten och korallblekning.

4.6 Män har större klimatpåverkan än kvinnor

Klimat och kön har starka kopplingar. Svenskars möjligheter och livsvillkor påverkas starkt av kön eftersom konsumtion är påtagligt könsrelaterad. Kvinnor står för en mindre del av det samlade konsumtionsutrymmet, inte minst i fråga om transporter, både för att de har mindre resurser än män och av sociala skäl. Detta gäller både bland rika och fattiga människor i Sverige.

Konsumtionsmönstren i fattiga länder skiljer sig markant med avseende på kön, t.ex. genom att pojkars och mäns behov av sjukvård och utbildning prioriteras framför flickors och kvinnors och att flickor och kvinnor ofta äter sist och minst. Detta uppmärksammas sällan utan ett vanligt och till synes könsneutralt synsätt definierar fattigdom (Gerd Johnsson-Latham, En studie om jämställdhet som förutsättning för hållbar utveckling, Rapport till Miljö- och värdberedningen, MVB 2007:02).

Samtidigt är kvinnor genomgående mer engagerade i klimatfrågan än vad män är. Kvinnor anser också i större utsträckning att klimatfrågan är viktig och är mer villiga att genomföra åtgärder än vad män är (ARS research, 2007 i Annika Carlsson-Kanyama m.fl., Kvinnor, män och energi: makt, produktion och användning, FOI 2008).

Fakta om mäns större klimatpåverkan:

- ? Män förbrukar mer energi. Ensamstående män utan barn gör av med 20 procent mer energi än kvinnor i samma situation (FOI 2008).
- ? Män tar bilen oftare. En mycket liten grupp, 10 procent av alla bilförare, primärt män, står för 60 procent av allt bilkörande (MVB 2007:02). Jämfört med kvinnor lägger män avsevärt mer energi på transporter. 40 procent av männens totala energianvändning går till transporter, medan motsvarande andel för kvinnor bara är 25 procent. Män har visat sig vara mindre benägna än kvinnor att vidta åtgärder för att minska transporternas klimatpåverkan. Också skillnaderna mellan unga kvinnor och män är tydliga när det gäller energianvändningen för transporter, vilket betyder att könsskillnaderna sannolikt kommer att bestå i framtiden (FOI 2008).
- ? Män har större klimatpåverkan i alla inkomstgrupper. Skillnaderna i totala nivåer av energiförbrukning beror mycket på utgifternas storlek, och det gäller både kvinnor och män. Men kvinnors och mäns energiintensitet skiljer sig i alla inkomstgrupper enligt studien. Män har en högre energiintensitet (MJ per krona) för sina inköp relativt kvinnor i alla inkomstgrupper (FOI 2008).
- ? Män har makten i energibolagen. Män är kraftigt överrepresenterade i energiföretagens styrelser. Det motsvarar ungefär mäns genomsnittliga överrepresentation i svenska börsbolags styrelser: 72 procent (FOI 2008).

- ? Män äter mer kött. Män äter också generellt betydligt mer rött kött än kvinnor. SCB:s data visar att män köper kött för 3 389 kronor per år och kvinnorna köper kött för 2 674 kronor per år. Detta motsvarar en energiförbrukning på köttkonsumtionen på 3 436 MJ för män och 2 774 MJ för kvinnor (FOI 2008).

4.7 Kvinnor mest utsatta

Kvinnor och män påverkas olika av klimatförändringarna. Därför är politiska åtgärder mot klimatförändringarna inte könsneutrala. Kvinnor och män, särskilt i fattiga länder, har olika ansvar, sårbarhet och skilda förutsättningar att minska utsläppen samt anpassa sig till klimatförändringarna.

Fakta om kvinnors utsatthet:

- ? Kvinnor är fattigare. Kvinnor tillhör en stor del av världens fattiga människor och är därför, liksom barnen som oftast är kvinnors ansvar, mer sårbara än män för miljöförändringars negativa effekter. Kvinnors sårbarhet för klimatförändringarna påverkas av utbildningsnivå, sociala nätverk, delaktighet i lokala organisationer, tillgång till finansiella tjänster och hur stora tillgångar de äger i övrigt (Världsbanken, World Development Report, 2010).
- ? Kvinnor utsätts för risker. Kvinnor är utsatta för större risker under och efter miljökatastrofer. UN University har räknat fram att 50 miljoner människor behövs flytta p.g.a. miljöförändringar redan år 2010 och att av dessa är de flesta kvinnor och barn (Sida, Civil Society and Climate Justice Overview, 2008).
- ? Kvinnor påverkas av förändringar i naturresurser. Fattiga är generellt sett mycket beroende av naturresurser i sin omgivning. När exempelvis avskogning sker påverkar den kvinnors tillvaro starkt då tillgången till skogens vilda frukter, ved, byggmaterial och medicinska växter förloras. Dessa är oftast avgörande för inte minst kvinnors möjlighet att överleva och generera inkomst till hushållet (Sida, Civil Society and Climate Justice Overview, 2008).
- ? Kvinnor är mindre sårbara om det finns jämställdhet. På platser där kvinnor och män har likvärdiga ekonomiska och sociala rättigheter, påverkar klimatförändringarna kvinnor och män på liknande sätt. Kvinnors delaktighet i beslutsfattande kan leda till förbättrade resultat för såväl miljö och livsvillkor som gynnar alla (Världsbanken, World Development Report, 2010).

Även beträffande kvinnors delaktighet i klimatarbetet finns stora skillnader. Världsbankens World Development Report 2010 konstaterar bl.a. följande om kvinnors delaktighet:

- ? Kvinnor är nödvändiga i klimatarbetet. Kvinnor representerar åtminstone hälften av världens jordbrukare och kvinnor och flickor är samtidigt huvudansvariga för att samla in vatten och ved. Utsläppsminskningar och an-

Fel! Okänt namn på

- passningsåtgärder, speciellt inom skogsbruket och jordbruket, går inte att förverkliga utan att använda kvinnors kunskaper och delaktighet.
- ? Kvinnor räddar liv. Vålfärden före, under och efter extrema naturkatastrofer kan förbättras genom att inkludera kvinnor i katastrofhanteringen och rehabiliteringen. I motsats till andra ställen som råkade ut för många dödsfall i samband med orkanen Mitch 1998, drabbades staden La Masica inte av några dödsfall. En bidragande orsak var att kvinnor i förväg hade fått utbildning i att tolka tidiga varningstecken och i riskhantering. Detta projekts slutsats var även att efter katastrofen utsattes man för mindre korruption vid distributionen av mat och för en mer rättvis fördelning av maten när kvinnor ansvarade för hanteringen.
  - ? Kvinnor kan förbättra den biologiska mångfalden och vattenhanteringen. Ett program mot ökenspridning i Tunisien som pågick mellan 2001 och 2006 bjöd in kvinnor för att bl.a. dela med sig av sin kunskap om vattenhanteringen. Projektet resulterade i att kvinnor genomförde ett effektivt vatteninsamlings- och förvaringssystem. Den förbättrade vattenhanteringen ledde bl.a. till att växtligheten ökade och den biologiska mångfalden skyddades.
  - ? Kvinnor stärker livsmedelssäkerhet och skyddar skogar. I Nicaragua, El Salvador och Honduras har kvinnor planterat 400 000 träd sedan 2001. Detta har förbättrat livsmedelssäkerheten, och projektet ingår i ett internationellt klimatsamarbete.

5 Sveriges strategi inför Durban

5.1 Klimatförändringarna – det vetenskapliga underlaget inför Durban

FN:s klimatpanels (IPCC) fjärde utvärderingsrapport 2007 hade stor betydelse för att tydliggöra och underbygga det hot som den globala uppvärmningen utgör. Klimatpanelen kommer i rapporten fram till att utsläppen till år 2050 måste minska med 50–85 procent (jämfört med år 2000) om temperaturökningen ska begränsas till 2–2,4 grader (jämfört med förindustriell nivå). Utsläppen måste dessutom nå sin topp senast 2015. Det innebär att koldioxid i atmosfären ska ligga mellan 350 och 400 ppm. I rapporten finns inget scenario för att den globala temperaturökningen ska hållas under 2 grader. IPCC:s femte utvärderingsrapport beräknas till 2014. Sedan IPCC:s rapport 2007 har kunskapsläget modifierat bilden av klimatsystemet. Följande slutsatser har bland annat kommit fram (Rapport från Regeringskansliet: Ny klimatvetenskap av Erland Källén och Markku Rummukainen 2009):

- ? Ökningstakten av växthusgashalter i atmosfären är högre än tidigare.
- ? Den dramatiska havsisminskningen i Arktis kan vara det första exemplet på observerad tröskeffekt.

? Det kan bli svårare än vad som hittills bedömts att begränsa den totala uppvärmningen till maximalt 2 grader. Ny forskning stödjer farhågor om att kolsänkor blir mindre effektiva.

I maj 2011 presenterades i Köpenhamn rapporten ”Impacts of climate change on snow, water, ice and permafrost in the Arctic” om klimatet i Arktis som har sammanställts av närmare 200 polarforskare från hela världen. Rapporten kommer att fungera som underlag när FN:s klimatpanel presenterar sin nästa rapport om klimatet 2014. I rapporten konstaterar forskarna att klimatförändringarna i Arktis är betydligt mer omfattande och sker långt snabbare än vad man hittills trott. De nya modellerna visar att temperaturen i Arktis till 2100 kan stiga med ytterligare 3 till 7 grader. Hittills har här redan en höjning på 2 grader skett. En sådan kraftig höjning till 2100 skulle innebära en kraftig isavsmältning och betydligt snabbare snösmältning under våren. Det skulle innebära att tundrornas permafrost kommer att tina över mycket stora områden. Avsmältningen av inlandsisen på Grönland tros bli så omfattande att den globala havsnivån höjs med 0,9-1,6 meter till 2100, vilket är dubbelt så mycket som IPCC förutspådde i sin senaste rapport från 2007.

Klimatforskaren James Hansen m.fl. har kraftigt ifrågasatt 2-gradersmålet och menar att det kan få förödande effekter. Man har bl.a. lyft fram riskerna för ett ”albedo-omslag” (kraftig minskning av snö- och istäckta ytor med resultatet att mindre solinstrålning reflekteras tillbaka ut i atmosfären och istället absorberas med resultatet att det blir ännu varmare) vilket ytterligare skulle förstärka temperaturhöjningen vid polerna med isavsmältning som följd och med mycket kraftigare havshöjning än beräknat. Dessutom uppmärksammas att IPCC:s klimatmodeller för havshöjning inte inbegriper isavsmältningen eller metanutsläppen från en tinande tundra. James Hansen identifierar 350 ppm som ett vetenskapligt utsläppsmål och får även stöd i detta genom en annan studie av professor Johan Rockström vid Stockholm Environment Institute (SEI) som klassificerar det som ett planetärt gränsvärde.

I samband med de vetenskapliga rönen för att stabilisera koldioxidkoncentrationen på 350 ppm (jämfört med dagens 392 ppm) och en global uppvärmning på högst 1,5 grader startades en global opinion för denna målsättning. Bakom kravet står ett hundratal utvecklingsländer och önationer som drabbas hårdast av klimatförändringarna.

SMHI överlämnade i september 2011 rapporten ”Uppdatering av den vetenskapliga grunden för klimatarbetet” (SMHI, september 2011) till regeringen om vad som hänt inom den senaste forskningen sedan IPCC:s sammanställning 2007. Även denna rapport visar att forskningen nu ser större och värre konsekvenser än 2007. Havsnivåhöjningen bedöms bli än större detta århundrade och våra ekosystem, inte minst de marina, är under ett större hot än vad som befarades för fyra år sedan. SMHI har studerat ett antal simuleringar för att se vilka utsläppsmål som krävs för att nå olika temperaturmål. För att med en sannolikhet på 70 procent nå ett globalt 1,5-graders mål krävs sannolikt globala nollutsläpp redan runt 2050.

Fel! Okänt namn

5.2 Nya klimatmål inför Durban

Det vetenskapliga underlaget har sedan 2007 stärkt bilden av att klimatförändringarna är mer omfattande och sker i en snabbare takt än beräknat. Att hålla fast vid ett mål om högst två graders global uppvärmning innebär stor osäkerhet och ökar riskerna för en katastrofal klimatförändring.

Förhandlingarna på FN:s klimatmöte i Cancún, COP 16, i december 2010 resulterade i att man ska tillsätta en utredning om att skärpa gränser för temperaturökningen till 1,5 grader. Problemet med en sådan inriktning är att det ytterligare fördröjer antagandet av ett globalt klimatmål som minimerar riskerna på en acceptabel nivå. Vetenskaplig solid grund finns redan för målsättning om att begränsa temperaturhöjningen till maximalt 1,5 grader och att stabilisera koldioxidhalten vid 350 ppm. Sverige bör inför förhandlingarna på FN:s klimatmöte, COP 17 i Durban, Sydafrika, ansluta sig till de forskare, nationer och organisationer som kräver detta klimatmål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I likhet med andra industrialiserade länder har Sverige ett stort historiskt ansvar för sina utsläpp som starkt bidragit till klimatkrisen. I-länderna har fyllt en mycket stor del av det totala utsläppsutrymmet och därmed begränsat andra länders utveckling. Man kan därför på goda grunder hävda att Sverige har en klimatskuld. I en strävan efter att utsläppen per capita ska jämnas ut mellan länder är det därför rimligt att även hänsyn tas till det historiska ansvaret. I metoden *Greenhouse Development Rights* (GDR) etableras en global utsläppsbudget och krav på utsläppsminskning och finansiering fördelas mellan länder efter historiskt ansvar och ekonomisk förmåga. Sverige bör inför förhandlingarna på FN:s klimatmöte, COP 17 i Durban, verka för att metoden får genomslag i kommande avtal. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

För att uppnå ett globalt 1,5-gradersmål anser Vänsterpartiet att Sverige måste skärpa sina nationella utsläppsminskningmål till år 2020 och 2050.

Till år 2020 ska de totala utsläppen i Sverige minska med minst 45 procent (jämfört med 1990) genom åtgärder inom landet. Dessutom ska Sverige hjälpa andra länder att kraftigt minska sina utsläpp genom klimatbistånd och ny klimatfinansiering inom främst FN:s regi. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Till år 2050 ska de totala utsläppen i Sverige minska med 100 procent, d.v.s. vara noll. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.3 Sverige måste ta eget ansvar

Vänsterpartiet vill att Sverige ska tillhöra de ledande länderna i världen i klimatomställningen. Idag gör vi inte det. Många av de progressiva förslagen om att skärpa utsläppsmålen, öka klimatfinansieringen och ta ett större ansvar på hemmaplan kommer från andra länder. Vänsterpartiet tycker därför att det är dags att ställa om Sverige på allvar samt att Sverige intar tätpositionen för klimatet och planetens överlevnad.

Mer än en tredjedel av regeringens klimatåtgärder görs genom uppköp av billiga utsläppskrediter i andra länder. Dessutom har den borgerliga regeringen drivit denna politik på EU-nivå och har underminerat EU:s klimat- och energipaket till att tillåta stora uppköp av utsläppskrediter istället för investeringar på hemmaplan. Mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) är en av Kyotoprotokollets två projektbaserade mekanismer. Dess uttalade mål är att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer och samtidigt hjälpa industriländer att nå sina klimatmål. CDM tillkom emellertid inte för att i första hand öka takten i utsläppsminskningarna utan istället för att flytta genomförandet av redan beslutade åtgärder från industriländerna till platser där de är billigare att genomföra. Det innebär att rika länder genom investeringar i CDM-projekt kan köpa utsläppskrediter från fattiga länder och sedan tillgodoräkna sig dessa som sina egna utsläppsminskningar.

I sin argumentation brukar den borgerliga regeringen hävda att dess köp av utsläppskrediter är ”stöd till utvecklingsländer”, vilket är missvisande då syftet inte är att stödja utvecklingsländer utan att köpa sig fri från att vidta klimatåtgärder på hemmaplan. Vänsterpartiet anser att det är mycket anmärkningsvärt att den borgerliga regeringen gjort köp av utsläppskrediter till en bärande del av regeringens klimatpolitik. Metoden är ny och har uppenbarligen allvarliga brister. CDM innebär att nödvändiga investeringar på hemmaplan uteblir och risken är stor att klimatmål inte nås. Riksrevisionen har granskat den svenska stora användningen av CDM och fört fram befogad kritik i rapporten ”Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter, RiR 2011:8” (Vänsterpartiet har motionerat på regeringens skrivelse om detta). Det är bra, men en större granskning krävs. Vi menar att internationella klimatinvesteringar är nödvändiga men dessa bör inte användas för att nå det nationella klimatmålet. Istället för köp av utsläppskrediter med tveksam miljöeffekt vill Vänsterpartiet driva en politik för kraftfulla klimatinvesteringar i utvecklingsländerna. Det ska vara investeringar som bidrar till nya minskningar av utsläppen och som inte ska användas för att nå vårt nationella klimatmål. Mot bakgrund av det anförda anser Vänsterpartiet att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.4 EU måste höja klimatmålet

EU:s målsättning är att minska utsläppen med 20 procent till 2020, men att detta kan höjas till 30 procent om andra länder höjer sina åtaganden. Vänsterpartiet menar att detta defensiva ställningstagande bygger på en felaktig föreställning om att det är samhällsekonomiskt olönsamt att gå före i en nödvändig omställning. Dessutom har EU på Balitoppmötet anslutit sig till IPCC:s forskningsrapport som kräver minskningar på 25–40 procent i den utvecklade världen till 2020. Ska den rika världen nå detta mål måste Sverige och EU gå före. Detta görs bäst genom att vi själva tar ansvar och gör de kraftigaste

Fel! Okänt namn på

minskningarna bland i-länderna. Vänsterpartiet anser därför att EU till 2020 bör ha som mål att minska utsläppen med minst 40 procent.

Ett antal länder i EU, dock ej Sverige, har under det senaste året verkat för att EU bör höja sin målsättning till 30 procent. För att inte ytterligare förstärka låsningar och visa fördelen med att gå före i omställningen bör Sverige inför klimattoppmötet i Durban driva kravet att EU höjer sitt klimatmål till 30 procent till 2020. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.5 Bindande och rättvisa klimatavtal

Kyotoprotokollet är det internationellt bindande avtal som finns och löper ut 2012. Det har bristande ambitioner men en rättvis ansvarsfördelning mellan industri- och utvecklingsländer. Kyotoprotokollet bör kompletteras med andra avtal för att få med fler stora utsläppsländer. Att skapa ett enda nytt avtal för alla länder, som EU vill, riskerar att leda till ännu svagare juridisk bindning. Sverige ska verka för att internationella klimatavtal som sluts efter Kyotoprotokollet ska vara legalt bindande. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

I en forskningsrapport från norska klimatforskningsinstitutet Cicero 2011 konstateras att inte mindre än 26 procent av de globala koldioxidutsläppen kommer från produktion av varor som konsumeras i ett annat land. Flödet av varor från u-länderna till konsumenter i rika länder tenderar att bli allt större. Totalt har de fattiga ländernas utsläpp från varor som skickas till i-länderna fördubblats sedan 1990. Den totala mängden är större än vad i-länderna har lyckats minska sina utsläpp med genom Kyotoprotokollet. Ett flertal andra internationella studier pekar även de på att en stor andel av den utsläppsökning som skett globalt de senaste decennierna beror på den rika världens ökande konsumtion.

För att uppnå rättvisa klimatavtal måste hänsyn tas till den rika världens ökade konsumtion. Sverige ska inför klimattoppmötet i Durban verka för att en konsumtionsbaserad bokföring blir central i de internationella klimatförhandlingarna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.6 Klimatfinansiering

I FN:s klimatkonvention (UNFCCC) från 1992 är principerna för hur framtida klimatöverenskommelser ska göras klara. Det är de industrialiserade länderna som historiskt sett smutsat ned och därför måste ta ledningen för utsläppsminskningarna (Art 3.1). Vid klimatkonventionens toppmöte i Bali 2007 enades länderna om en handlingsplan för hur den rika världen ska stödja de som drabbas värst av klimatförändringarna. Handlingsplanen, *The Bali Action Plan*, har till syfte att vägleda förhandlingarna inför Köpenhamn i år. En av knäckfrågorna är hur teknik och resurser ska kunna föras över till syd. Handlingsplanen slår fast att de rika länderna måste hjälpa de fattiga med finansiellt stöd och ny teknik, och man konstaterar att resurserna måste vara ”till-

räckliga, förutsägbara och beständiga”. Klimatfinansieringen får inte heller inskränka på det ordinarie biståndet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Det har gjorts många uppskattningar om kostnaderna för att bekämpa klimatförändringarna i den fattiga världen. Totalsummorna varierar mellan 28 och 200 miljarder dollar per år beroende på om det är Världsbanken, frivilligorganisationer, EU-kommissionen eller någon som gör beräkningar enligt klimatkonventionen som gör uppskattningen. Nicholas Stern, författare till den omtalade Sternrapporten från 2006, landar i sin senaste bok ”The Global Deal” på 100 miljarder dollar per år. Det är mycket pengar, lika mycket som världens samlade bistånd, men fortfarande bara en bråkdel av de räddningspaket som avsattes för att rädda världens banker när finanskrisen bröt ut 2008.

På klimattoppmötet i Bali lanserade den norska regeringen förslaget om att auktionera ut en del av utsläppsrätterna i den framtida globala handeln med utsläppsrätter. Om i-länderna måste betala för 2 procent av utsläppsrätterna skulle det generera omkring 20 miljarder dollar per år hade den norska regeringen räknat ut. För närvarande pågår endast en begränsad handel med utsläppsrätter på global nivå, men efter 2012 väntas handeln ta fart när de rika länderna måste sänka sina utsläpp eller köpa utsläppsrätter. Fördelen med det norska förslaget är att det snarast är att ses som en finansieringsmekanism, när det väl är på plats genererar det pengar oavsett vilka regeringar som styr i de olika rika länderna. Auktioneringsandelen kan också justeras uppåt, vilket på sikt är ett troligt scenario, om behoven visar sig vara större än de intäkter som genereras.

Schweiz har presenterat ett finansieringsförslag baserat på en global koldioxidskatt på förbränning av fossila bränslen. Förslaget innebär också att länder med låga utsläpp ska befrias helt från skatten. G77 och Kina har föreslagit inrättandet av en ny fond för klimatinsatser i syd. Fonden ska helt vara underställd UNFCCC:s ledning. Fonden ska finansieras med bidrag från de rika ländernas budgetar på 0,5–1 procent av respektive BNP. Avgifter på den globala flygtrafiken, sjöfarten samt på oljehandeln har också förts fram som tänkbara finansieringskällor. EU:s 27 ledare föreslog 2009 en skatt på valuta-transaktioner, en så kallad Tobinskatt, som intäktskälla för klimatåtgärder.

Kanske kan en framtida lösning vara en kombination av flera olika finansieringsförslag. Det europeiska kyrkliga nätverket Aprovech har lagt fram ett förslag som binder ihop ett flertal förslag till en ny klimatfond i UNFCCC:s regi. Det utesluter inte andra intäktskällor vid sidan av utsläppshandeln.

Hittills har dock mycket litet skett för att realisera nya förslag på finansieringskällor trots att forskare pekar på växande kostnader för anpassning och skador i fattiga länder som följd av industriländernas historiska utsläpp. Sverige ska i internationella klimatförhandlingar vara pådrivande för att skapa nya finansieringsmekanismer med tillräckliga, stabila och förutsägbara summor till klimatåtgärder i utvecklingsländerna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Vi är också oroade över den svenska regeringens hantering av intäkterna från EU:s handel med utsläppsrätter. Enligt EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter (2009/29/EG) ska minst 50 procent av intäkterna från auktion-

Fel! Okänt namn på

eringen av utsläppsrätterna gå till klimatåtgärder. Enligt regeringens beräkningar kommer auktioneringen av cirka 10 miljoner utsläppsrätter (EUA) att inbringa cirka 1 miljard 2012, 2 miljarder 2013 samt drygt 2 miljarder kronor år 2014. Regeringen öronmärker inte dessa intäkter, utan man tillför dem endast till statsbudgeten. Vänsterpartiet kräver att regeringen lever upp till EU-direktivet och öronmärker auktioneringsintäkterna, i enlighet med direktivet, till klimatåtgärder. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.7 Översyn av CDM

Mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM) är en av Kyotoprotokollets två projektbaserade mekanismer. Dess uttalade mål är att bidra till en hållbar utveckling i utvecklingsländer och samtidigt hjälpa industriländer att nå sina klimatmål. CDM tillkom emellertid inte för att i första hand öka takten i utsläppsminskningarna utan istället för att flytta genomförandet av redan beslutade åtgärder från industriländerna till platser där de är billigare att genomföra. Det innebär att rika länder genom investeringar i CDM-projekt kan köpa utsläppskrediter från fattiga länder och sedan tillgodoräkna sig dessa som sina egna utsläppsminskningar.

För att CDM ska fungera som det är tänkt förutsätter det att systemet verkligen leder till utsläppsminskningar. För att uppnå utsläppsminskningar måste CDM-projekten vara ”additionella”, dvs. de skulle inte ha kommit till stånd i mottagarländerna utan de rika ländernas finansiering. Om rika länder investerar i CDM-projekt som skulle ha blivit av även utan de rika ländernas finansiering kommer mängden växthusgaser i världen att öka. Det beror på att det land som köper utsläppsminskningarna gör en CDM-investering istället för att minska utsläppen inom sitt eget land.

Flera internationella granskningar pekar på stora brister i CDM:s miljöeffekter. Enligt Öko-institutet i Tyskland kan man ifrågasätta om 40 procent av projekten verkligen är additionella eller inte (*Is the CDM fulfilling its environmental and sustainable development objectives? An evaluation of the CDM and options for improvement*. Öko-Institut, 2007).

Forskning från Stanford University i USA anger att hälften av de klimatprojekt som Sverige och många andra rika länder satsar på i utvecklingsländer inte ger några minskningar av utsläppen av växthusgaser (Michael Wara, *Measuring the Clean Development Mechanism's performance and potential*, 2009).

Europaparlamentet kräver i sin klimatresolution från 2009 att de flexibla mekanismerna måste ses över och att CDM ska begränsas till endast högkvalitativa projekt som ger dokumenterade minskningar (*2050: Framtiden börjar idag: rekommendationer för EU:s framtida integrerade politik i klimatfrågan*, resolution antagen av Europaparlamentet den 4 februari 2009). Många studier visar dessutom att CDM-projekten inte uppnår målet om att bidra till en hållbar utveckling.

Själva idén med CDM är att det ska vara billigare och mer kostnadseffektivt att klimatinvestera i fattiga länder jämfört med att endast genomföra nat-

ionella klimatåtgärder. Men CDM:s kostnadseffektivitet ifrågasätts. Scooco & Alfredsson menar i rapporten ”Konsten att nå både klimatmål och tillväxt” (Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS, nuvarande Tillväxtanalys, 2008) att kostnadseffektiviteten för åtgärder på hemmaplan kraftigt underskattas. Rapporten menar att föreställningen att det är billigt att minska utsläppen i länder som är fattiga inte stämmer och att regeringens klimatpolitik till stora delar vilar på en felaktig verklighetsbeskrivning.

Även den liberala tankesmedjan Fores ifrågasätter CDM:s kostnadseffektivitet. De menar att det är ”en överdrift” att kalla CDM för kostnadseffektiv. Det mest effektiva sättet att minska utsläppen är att alla minskar sina egna utsläpp på hemmaplan. Att köpa utsläppsminskningar utomlands kommer alltid att vara sämre än det, enligt Fores (Gabriella Larsson, Köp av utsläppsminskningar utomlands, Fores 2008).

Vänsterpartiet menar att CDM-systemet måste utvärderas i grunden. Innan en sådan utvärdering har gjorts borde den svenska regeringen avstå från att använda CDM. Sverige bör verka för en internationell översyn som gör en noggrann utvärdering av CDM. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.8 Tekniköverföring

För att u-länder ska ha några möjligheter att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas behöver de få tillgång till modern miljöteknik. Genom att förändra patentlagstiftningen skulle tekniköverföring gynnas. Över 70 procent av vindkraftstekniken i världen kontrolleras av fyra företag. Tre är europeiska och ett är från USA. När många utvecklingsländer nu vill bygga ut vindkraften måste de använda gammal teknik där patenträtten gått ut. De har helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken. Grön teknik som bekämpar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner har fått. Sverige bör i internationella klimatförhandlingar verka för detta. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Sverige bör även verka för att det görs en översyn av patent- och immateriallagstiftningen för att göra det lättare att sprida grön teknologi till utvecklingsländer. Detta ska riksdagen ge regeringen till känna.

5.9 Genusperspektiv på klimatåtgärder

Globalt har genusinriktade projekt som syftar till att antingen minska utsläppen eller anpassa sig till klimatförändringarna visat att kvinnors fulla delaktighet i beslut räddar liv, skyddar känsliga naturresurser och minskar utsläppen av växthusgaser. I många utvecklingsländer har kvinnor och män haft olika roller när det gäller hantering av naturresurser. Med ett förändrat klimat kan kvinnor, som ofta ansvarar för vatten- och matförsörjning, bli särskilt drabbade. Alla mekanismer eller finansieringar för katastrofhantering, utsläppsminskning eller anpassning kommer att vara otillräckliga ifall kvinnor

Fel! Okänt namn på

inte deltar fullt ut i utformning, beslutsfattande och genomförande. För att klimatanpassningen ska vara effektiv måste bakomliggande underlag innehålla genusanalyser av de åtgärder som görs. Sverige bör vara drivande för att jämställdhetsperspektivet och vikten av kvinnors delaktighet särskilt lyfts upp i alla klimatpolitiska sammanhang internationellt. Detta ska riksdagen ge regeringen till känna.

5.10 Inga subventioner till fossil energi

Regeringar världen över ger subventioner åt olje- och gasbranschen som omfattar 150–250 miljarder dollar årligen (Sternrapporten, 2006). Därutöver kan tilläggas de hundratals eller rent av tusentals miljarder dollar som satsas på militära operationer i syfte att skydda oljeutvinning. Världsbanken är den största multilaterala bidragsgivaren och har gett ungefär 8 miljarder dollar i oljesubventioner sedan år 2000. Och detta stöd växer. År 2006 ökade Världsbankens krediter till energisektorn med över 50 procent och av dessa går 77 procent till olja och gas medan endast 5 procent satsas på förnybar energi (*Utsläpp och Rättvisa*, Rikard Warlenius, 2008).

På FN:s stora möte om biologisk mångfald i Nagoya 2010 fattades beslut om att åtgärder ska tas fram för att miljöskadliga subventioner ska fasa ut. Sverige bör agera i alla internationella forum för att subventioner till olja och andra fossila energislag ska fasas ut. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5.11 REDD

Avverkning och utarmning av skog står för ungefär en femtedel av utsläppen av växthusgaser. REDD (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) är ett program inom FN:s klimatarbete för att minska utsläppen av växthusgaser genom att minska avskogningen. I utvecklandet av mekanismer för skogsskydd i syd måste biologisk mångfald och lokal- och urfolks rättigheter respekteras. För att finansiera framtida skydd av regnskogarna ska åtgärder inte kopplas till en utsläppsmarknad där minskningar kvittas mot fortsatta utsläpp från verksamheter i i-länder. Sverige ska istället i klimatförhandlingar verka för att ett fondbaserat system för REDD utvecklas. Detta ska riksdagen ge regeringen till känna.

6 Klimatpolitik i Sverige

6.1 Klimatbistånd

Trots att det är den rika världen som står för den största delen av utsläppen, är det de fattiga som drabbas hårdast. Vänsterpartiet vill därför ha ett separat

klimatbistånd. Det ska bestå av nya additionella medel. Arbetet med att möta och förebygga klimatförändringarna får aldrig ske på bekostnad av viktiga insatser för minskad fattigdom, jämställdhet etc. Tvärt emot regeringen vill vi genomföra en stor satsning på ett klimatbistånd som ligger utöver enprocentmålet. På så vis undandrar vi inte resurser från andra viktiga områden. Vi föreslår därför att ett bilateralt klimatbistånd införs där 0,5 miljarder avsätts 2011, utöver den föreslagna biståndsramen. Pengarna ska användas till förebyggande klimatåtgärder som motverkar konsekvenserna av de klimatförändringar vi redan ser. Detta klimatbistånd ska under 2012 öka till 1 miljard för att 2013 uppgå till 1,5 miljarder.

Det behövs dessutom en klimatfinansiering inom ramen för FN:s klimatförhandlingar om en efterföljare till Kyotoprotokollet. Vi avsätter därför 500 miljoner kronor per år i nya klimatpengar som ska användas till multilateralt klimatbistånd inom ramen för FN:s klimatarbete. Genom att avsätta 4,5 miljarder kronor i klimatbistånd och klimatfinansiering kan Sverige återupprätta vår trovärdighet i de internationella klimatförhandlingarna. På så sätt hoppas vi att Sverige kan bli ett av de ledande länderna i världen för att en hållbar överenskommelse snart kommer till stånd.

EU behöver också ta ett större ekonomiskt ansvar för att stödja dem som drabbas värst av klimatförändringarna. Men EU har ingen enskild budgetpost för klimatbistånd. Sverige bör verka för att det i EU:s budget inrättas en enskild budgetpost utanför biståndssatsningarna för klimatbistånd. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.2 Klimatprogram för minskade utsläpp och nya jobb

Ett nytt klimatprogram inrättas med syfte att minska utsläppen av växthusgaser och energianvändningen samt skapa nya jobb, klimatjobb. Mellan 2012 och 2014 satsar vi 3 miljarder kronor på att minska utsläppen och skapa nya jobb. Stödet ska kunna sökas av kommuner, landsting och företag. Stödet ska bland annat gå till utbyggnad av biogas, installation av fjärrvärme, övergång till biobränslen, energieffektivisering, klimatanpassningsåtgärder och klimatinformation för en hållbarare livsstil. Programmet utvidgas till att också innefatta klimatanpassning. Det kan gälla anpassningsåtgärder inom byggande och samhällsplanering. Klimatprogrammet väntas minska utsläppen med cirka en miljon ton koldioxidekvivalenter per år.

Klimatprogrammen ska bidra till:

- ? Minskade utsläpp av växthusgaser
- ? Gå till de samhällsekonomiskt mest lönsamma projekten
- ? Bidra till utveckling av ny, grön teknik
- ? Skapa nya jobb

Tidigare erfarenheter visar att satsningar på miljö och klimat kan minska utsläppen kraftigt. Sveriges kommuner och landsting har efterfrågat nya klimatinvesteringssatsningar. Det tidigare klimatinvesteringsprogrammet,

Fel! Okänt namn på

Klimp, infördes av den rödgröna majoriteten 2002 och var en vidareutveckling av de lokala investeringsprogram (LIP) som infördes 1998. Klimp beräknades enligt Naturvårdsverket leda till minskade utsläpp av växthusgaser på 1,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året. Det är lika mycket utsläpp som ca 180 000 genomsnittliga svenskar orsakar under ett år. Projekten inom Klimp beräknades dessutom minska energianvändningen i Sverige med 1,2 TWh per år och leda till miljöförbättringar inom ramen för flera av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen. Klimatnyttan per bidragskrona ökade med tiden. Trots att Klimp var framgångsrikt och att en enig klimatberedning föreslog ett utvecklat investeringsprogram, valde regeringen att avveckla Klimp och verksamheten löper ut 2012. Dessutom har LIP och Klimp skapat tusentals nya jobb i Sverige i offentlig sektor och i företag trots att sysselsättnings-effekter aldrig var en uttalad målsättning med Klimp.

Vad som anförts om ett nytt klimatprogram bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.3 Klimatminister

Genom inrättande av en renodlad klimatminister, som inte ska ersätta miljöministern, skapas unika möjligheter att klimatmålsättningarna förverkligas snabbast möjligt. En klimatminister ska ha det övergripande ansvaret för hela klimatfrågan från internationella förhandlingar på området till investeringar i kollektivtrafik och stöd till att energisnara bostäder. På så vis kan klassiska revirstrider som hindrar åtgärder för klimatet undvikas.

Det är också till gagn för det konventionella miljöarbetet om det inrättas en renodlad klimatminister. Det finns stor risk att en miljöminister blir så upptagen av klimatarbetet att andra miljöfrågor hamnar på efterkälken. Enligt Miljömålsrådet är 9 av Sveriges 16 miljö mål svåra eller omöjliga att uppnå. Det handlar om den biologiska mångfalden, övergödningen, utarmningen av skogen och kemikaliesamhället, för att nämna några exempel. Genom att lägga klimatfrågorna på en separat minister kan miljöministern lägga större fokus på detta viktiga arbete.

Det finns redan fyra länder i världen som har renodlade klimatministrar, vid sidan av miljöministern: Australien, Belgien, Danmark och Storbritannien. Nya Zeeland, Grekland, Oman och Tonga har kombinerade miljö- och klimatministrar. Klimatfrågan är en ödesfråga för vår planet, och den insikten måste präglade arbetet för en regering. Sverige bör ansluta sig till de länder som har en klimatminister som enbart ansvarar för klimatfrågor.

6.4 Klimatbudget

Storbritannien har en lagstiftning som innebär att landet har en bindande koldioxidbudget som bestämmer hur de nationella utsläppen ska minskas. Även i Sverige finns det behov av en statlig klimatbudget som läggs utifrån de klimatpolitiska målen. Utsläppsminskningarna bör planläggas i årliga

klimatbudgetar indelade i sektorer (transporter, bostäder etc.) och stämmas av med regelbundna intervaller. De bör fördelas rättvist, så att den tyngsta bördan åläggs de största konsumenterna av fossila bränslen. Klimatbudgeten ska vara konsumtionsbaserad, d.v.s. omfatta alla utsläpp som svenska medborgare orsakar dels genom sin konsumtion av inhemska och importerade produkter och dels genom de direkta utsläppen i offentlig sektor och i hushåll. De utsläpp som svenskar orsakar på grund av flygresor och andra internationella resor ska även de ingå. Detta ska riksdagen ge regeringen till känna.

6.5 Inrätta en grön AP-fond

Trots att Sverige förbundit sig att satsa kraftfullt på förnybar energi och minska våra utsläpp med 40 procent till 2020 går en betydande del av våra gemensamma investeringar till fossil energi. Första, andra, tredje och fjärde AP-fonderna investerar alla nämligen mångmiljardbelopp i världens största oljebolag. I föl upp gick fondernas investeringar i de sex så kallade Big Oil-bolagen, British Petroleum, Chevron, Conoco Phillips, Exxon, Shell och Total, till 9,5 miljarder kronor. Alla dessa storoljebolag återkommer i samtliga av de fyra svenska AP-fonderna. AP-fondernas investeringar i förnybar energi jämfört med fossilinvesteringarna är näst intill obefintliga. Med ett samlat kapital på närmare 900 miljarder kronor tillhör de svenska AP-fonderna tillsammans en av världens största pensionsförvaltare. Det ger enorma möjligheter att styra utvecklingen från destruktiva fossila energikällor till det förnybara. Det är inte bara bra för klimatet utan också en bra affär för våra pensionärer. Ansvarsfulla investeringar görs i energikällor som finns kvar även om hundra år och inte tar slut om tio eller tjugo. Vänsterpartiet vill därför ändra målen för AP-fondernas verksamhet. Kortsiktig ekonomisk avkastning får inte längre vara överordnat allt annat oavsett konsekvenser. Tydliga mål om investeringar i förnybar energi, respekt för mänskliga rättigheter och hållbara samhällslösningar sätts upp för AP-fonderna. Nuvarande AP-fondskapital i företag där fossil energi utgör huvuddelen av verksamheten eller i verksamheter där mänskliga rättigheter kränks ska fasas ut. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

En utredning bör tillsättas för hur en av AP-fonderna ska kunna göras om till en grön investeringsfond med ett huvudsakligt uppdrag att ställa om energisystem, investeringar i miljöteknik, gröna jobb och överlag hållbara lösningar för Sverige och omvärlden. Investeringarna ska ske under förutsättning att pensionärernas framtida pensioner garanteras. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.6 Förnybar energi

Under de senaste 35 åren har världens energianvändning mer än fördubblats och det är kol, olja och gas som dominerar energianvändningen globalt. I både Europa och resten av världen kommer behovet av energi att öka. Väns-

Fel! Okänt namn på

terpartiet vill storsatsa på den förnybara energin samt på energieffektivisering. På så sätt kan vi klara framtidens energibehov och samtidigt göra oss oberoende av kärnkraft och andra fossila energikällor.

Regeringen avvecklar stöden för solvärme och solceller, trots att de borgerliga partiernas valmanifest lovade ytterligare satsningar på solvärme. Vi menar att till dess ett mer långsiktigt program finns på plats måste de investeringsstöd som finns i dag kvarstå så att det inte blir ett glapp som gör att Sverige tappar kompetens och fart i utvecklingsarbetet. Vi vill därför förlänga och utöka de befintliga anslagen till solvärme och solel. Vi vill också utveckla kompletterande stödformer till solenergi och annan förnybar energiteknik och pröva ett fastprissystem för leveranser av förnybar el samt verka för att det tas fram ett planeringsmål för solenergi (både solvärme och solel, se mer i separat motion om förnybar energi).

Vi vill underlätta för alla som vill producera sin egen el. Vi hade hoppats på att ett sådant förslag skulle ha presenterats i och med regeringens proposition ”Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem” (2010/11:153). Men tyvärr föreslår regeringen återigen att egenproduktion av el med så kallad nettodebitering ska utredas. Vi har svårt att förstå regeringens saktfärdighet i frågan. Flera andra länder i Europa har redan infört ett sådant system och även här i Sverige skulle detta kunna införas tämligen omgående. Frågan har redan genomlysts föredömligt i den statliga utredningen (SOU 2008:13) av utredaren Lennart Söder. Vänsterpartiet föreslår att nettodebitering med kvartalsvis avräkning införs för småskaliga anläggningar av förnybar energi. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Vi vill höja ambitionsnivån i elcertifikatssystemet till 30 TWh för att främja utbyggnaden av förnybara energikällor till 2020. Det långsiktiga målet bör vara minst 55 TWh år 2030 och andelen förnybar energi bör vara 53 procent år 2020 av den totala energianvändningen. Vi vill också ha ett separat branschprogram för vindkraftsindustrin. I vår budgetmotion avsätter vi 1 760 miljoner kronor 2012–2014 för att främja forskning, utveckling samt marknadsintroduktion av vindkraft. Vi ser gärna fler delägare i kooperativt ägd vindkraft. Tyvärr hejdas detta av införandet av uttagsskatt på kooperativen. Riksdagen bör därför uppdraga åt regeringen att skyndsamt korrigera detta missförhållande. De som investerat i förnybar vindel ska inte straffas (se mer i separat motion om förnybar energi).

Vattenfalls ägardirektiv måste utvecklas och bli tydligare för att bolaget ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk och ekonomiskt affärsmässigt uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden, där bolaget är verksamt. Vattenfall ska genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor. Bolaget skall öka andelen forskning för förnybart utifrån hela Vattenfalls forskningsbudget. Dessutom skall vinster öronmärkas till miljöfonder med konkreta mål beträffande forskning, utveckling och utbyggnad av förnybar kraftproduktion samt utveckling av miljöteknik. Vänsterpartiets samlade förslag för styrning av Vattenfall finns i motion 2011/12:N221. Riksdagen bör ge regeringen till känna vad som ovan anförs om att stimulera förnybar energi.

6.7 Klimatlyft bostäderna

Idag går en stor del av Sveriges energianvändning till bostadssektorn. Inte minst inom det s.k. miljonprogrammet finns stora behov av renovering. Vänsterpartiet vill se ett klimatupprustningsprogram för hyresrätter. Vi vill rusta upp minst 40 000 lägenheter per år. Genom att rusta upp hyresrätterna blir det inte bara bättre en bättre boendemiljö för hundratusentals människor, det finns också stora möjligheter att minska energianvändningen och därmed utsläppen.

Även bland småhus, radhus, kedjehus och små villor, finns stor potential att minska utsläppen. Vi vill därför energiomställa Sveriges småhus. Det ska göras genom ett energieffektiviseringsbidrag för småhus. Bidraget kan bland annat gå till att täta sprickor, byta fönster och dörrar och förbättra isolering. Detta gynnar miljön och klimatet, samtidigt som det också medför sänkta kostnader för de boende eftersom energikonsumtionen minskar. Satsningen innebär arbetstillfällen över hela landet. Vid nybyggnation ska ambitionen vara att alla bostäder byggs med så kallad passivstandard, d.v.s. att energiförbrukningen ligger på ungefär 45–55 kWh per kvadratmeter (beroende på plats i Sverige). Vi vill att detta ska införas som en bindande norm vid nybyggnation. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.8 Hållbar samhällsplanering och miljöanpassad vägtrafik

Strukturellt och långsiktigt handlar det om att få till stånd en samhällsplanering och ett byggande som minskar behovet av långväga fysiska transporter och en planering som bygger på energisnåla och miljövänliga transporter, t.ex. kollektiva transporter med järnväg och buss. Men det kan även vara användning av it och bredband för att möjliggöra e-handel, virtuella möten och till och med virtuella resor.

Inom samhällsplaneringen finns stora möjligheter att minska transportsektorns miljö- och energipåverkan. Om bebyggelse förtätas, redan exploaterad mark tas i anspråk och infartsparkeringar byggs osv., kan samhällsplaneringen vara ett av flera verktyg mot ett mer transporteffektivare och därmed energisnålare samhälle. Det leder till att fler människor kan gå mellan olika punkter eller ta cykeln.

På korta transportsträckor (vilket gäller merparten av alla förflyttningar) i större städer har gång och cykel stor potential. I glesare bygder kan anropsstyrd kollektivtrafik minska bilresorna på kortare sträckor. Genom ökad och förbättrad kollektivtrafik och järnväg ges stora möjligheter att minska vägtransporterna och miljöbelastningen, men effekten blir även att krav på nya väginvesteringar minskar. Med en förbättrad samverkan mellan trafikslagen kan transporter bli mer effektiva. Därför är s.k. kombiterminaler väsentliga för ett transportsnålt samhälle. Även sjöfarten kan bidra till att minska miljöpåverkan.

Fel! Okänt namn på

Även om det viktigaste är att skapa en transportsnål samhällsplanering, kommer det dock alltid att finnas behov av transporter på väg. Dessa transporter måste då utföras av fordon som inte försvårar en ekologisk hållbarhet. Därför ska bensin- och dieslbilar successivt fasas ut. Det måste till ett paket av åtgärder inom vägtransportsektorn för att nå detta. Utvecklingen av nya ”miljöbilar” får inte bara kopplas till själva drivmedlet, utan i högre grad relateras till energieffektivitet. Statens ekonomiska styrmedel måste inriktas mot att även främja en ökad energieffektivitet av fordon.

Vissa anser att det går att lösa bilismens problem med hjälp av teknisk utveckling, dvs. att bilarna blir mer och mer rena. Men detta är inte en sann eller trolig utveckling. För det första visar empirisk erfarenhet att så inte är fallet. Förvisso har bilar blivit mer energieffektiva och släpper ut mindre avgaser. Men samtidigt har bilarna blivit allt mer sofistikerade och innehåller allt mer teknik som i sin tur ”äter upp” energieffektiviseringen. För det andra hjälper det inte att varje enskild bil blir mer miljövänlig om antalet bilar samtidigt ökar. Inte vare sig natur eller människa är behjälpta av att utsläppen per bil minskar om det totala utsläppet i absoluta termer ökar, vilket t.ex. varit fallet med koldioxid. Sedan 1990 har biltrafikens samlade utsläpp av koldioxid ökat med ca 10 procent, samtidigt som varje enskild bil släpper ut mycket mindre koldioxid idag än 1990. Men det är inte bara vi som inte delar uppfattningen att reduktion av trafikens utsläpp till stor del ska kunna ske genom ny teknik. VTI (Statens väg- och transportforskningsinstitut) bedömer att det inte är rimligt att förvänta sig stora konsekvenser av teknikutvecklingen inom den 10-årsperiod som är relevant i det här sammanhanget.

6.9 Stoppa tågkaoset och öka tågkapaciteten

Järnvägstrafiken i Sverige styrs idag utifrån företagsekonomiska villkor och inte utifrån vad som är bäst för samhället. Resultat av privatisering och konkurrensutsättningar är att t.ex. SJ tvingats minska antalet anställda, höja biljettpiserna och dra in på underhåll till tågen. Det medför att många resenärer, t.ex. studenter, pensionärer och andra med låga inkomster, väljer bort tåget. Dessutom har förseningar och inställda tåg inte förbättrat situationen. Då kvinnor använder sig av tåg i högre utsträckning än män, har deras transportbehov försämrats i högre grad. Regeringens politik går ut på att höja banavgifterna, satsa på vägar istället för nya järnvägar, ha ett mycket lågt anslag till banunderhåll, behålla avkastningskravet på SJ, låta tågstationer skötas som isolerade öar utanför järnvägssystemet samt låta avreglering, bolagisering och konkurrensutsättning försämma järnvägen. Vänsterpartiet vill ompröva avreglering och bolagiseringen inom järnvägen. Vi vill utveckla SJ som bolag genom att ta bort avkastningskravet samtidigt som SJ:s trafikeringsrätt kombineras med en trafikeringsplikt. Det är även viktigt att utveckla ett helhetsansvar som ställer tydligare krav på samordning mellan den interregionala och regionala tågtrafiken. Tågstationerna måste flyttas till Trafikverkets ansvar och ses som en del i en helhet inom järnvägen. Vi vill rusta upp de lågtrafikerade järnvägsbanorna och bevara och utveckla industrispår och kapillärspår.

Underhållet till järnvägen måste ökas kraftfull så att det motsvarar 7,6 miljarder kr/år. Vi anser att staten ska införa en investeringsbudget för att möjliggöra ökade investeringar i järnväg, men även för att fördela kostnaderna bättre mellan olika generationer. Vi vill bygga nya järnvägar motsvarande ca 16 miljarder kronor per år fram till 2021 och överföra Arlandabanan till samhällets regi. Nya höghastighetsbanor ger snabba moderna och högkvalitativa persontransporter, samtidigt som de nya banorna frigör kapacitet för gods- och regionaltrafiken. Den samhällsekonomiska kalkylmodellen behöver ses över så att den bättre speglar miljöpåverkan och inte motverkar jämställdheten mellan könen. Regionförstoringen får inte motverka jämställdheten och åtgärder eftersom en ökad regionförstoring alltid måste beakta miljö- och energipåverkan.

Vänsterpartiets förslag på åtgärder finns utförligt presenterade i motionen 2011/12:T458 Järnvägstrafik.

6.10 Sammanhållen kollektivtrafik

För att få ett ekologiskt hållbart transportsystem måste andelen resor med kollektivtrafik öka. För att lyckas öka vårt resande med kollektiva färdmedel krävs bl.a. en utbyggd, tillgänglig, prisvärd och väl fungerande kollektivtrafik för alla. Vi vill därför understryka behovet av att sätta resenären i centrum för att få ett socialt och ekologiskt hållbart transportsystem.

Regeringen har tyvärr valt en annan väg. Inom både järnväg och regional kollektivtrafik har regeringen valt att avreglera och stycka upp sammanhållna system. På järnvägssidan har regeringen tagit bort SJ:s ensamrätt att trafikera stambanorna. Inom den lokala och regionala lokaltrafiken ger regeringen privata operatörer obegränsad tillgång att trafikera vilka rutter som helst. Regeringen väljer att fokusera på företags rätt att etablera sig på marknaden. Vänsterpartiet talar hellre om individens frihet att få ett sammanhållet system med god överblickbarhet och där det är lätt och smidigt att byta mellan linjer och få information från en och samma källa. Järnväg och regional kollektivtrafik är klimatsmarta samhälleliga nyttigheter som kräver stabilitet och pålitlighet för att vara effektiv och resenärstillvänd. Vi anser därför att det är den enskilda resenären som ska vara i fokus när man funderar på hur man ska lösa ett transportbehov inom persontrafiken. Till exempel är tillgängligheten till stationer, bytespunkter och hållplatser av stor betydelse för att öka intresset för att resa kollektivt.

Resenären är i första hand inte intresserad av vem som utför en tjänst, utan att trafiken fungerar, är prisvärd och är av god kvalitet. Men detta kan försvåras genom användandet av företagsekonomiska principer på samhällspolitiskt viktiga områden. Individer vill kunna beställa en resa som en helhet, inte uppdelat på olika operatörer. Resenären blir knappast lyckligare av att veta att det är ett annat företag som har hand om delar av en enhet när det är snökaos eller när tåg och bussar ställs in. Kvinnor och män måste kunna lita på att kollektivtrafiken fungerar och är tillförlitlig när de vill ta sig till jobbet, utbildningen eller vid fritidsresor. Annars blir det svårt att få fler att resa kollek-

Fel! Okänt namn på

tivt och på så sätt minska miljö- och klimatbelastningen. Staten har ett ansvar att stärka individens rättigheter inom järnvägstrafiken, samtidigt som miljö- och klimatmål uppnås.

Vänsterpartiets förslag på åtgärder för en sammanhållen järnväg och kollektivtrafik finns utförligt presenterade i motion 2011/12:T459.

6.11 Klimatskatt på inrikesflyget

För att komma tillrätta med skattebefrielsen för inrikesflyget vill vi införa en klimatskatt på inrikesflyget. Klimatskatten sker genom en schabloniserad start- och landningsavgift. En sådan konstruktion skulle öka incitamentet att fylla planen med resenärer och därmed minska påverkan på miljön. För oberoende omfattning av antal flygtransporter i Sverige är det viktigt att de flygplan som lyfter verkligen utnyttjas så effektivt som möjligt. Vårt förslag till klimatskatt på inrikesflyget är inte en lika träffsäker konstruktion som en bränsleskatt, men i väntan på ändrade internationella regelverk är det ändå ett tydligt ekonomiskt styrmedel mot en minskad miljöpåverkan.

Vår utgångspunkt är att nivån på koldioxid- och energiskatt på flygfotogen ska motsvara den nivå som gäller för bensin för bilar multiplicerad med faktor 2. Det är rimligt att räkna upp det med åtminstone en faktor på 2, eftersom utsläpp från flygplan på hög höjd leder till en klimatpåverkan som är mellan 2 och 6 gånger högre än om utsläppet hade gjorts vid marknivå.

År 2009 använde inrikes flyg flygfotogen motsvarande 226 tusen kubikmeter. Flygfotogen innehåller cirka 6 procent mer energi, vilket gör att energiskatten 2011 skulle bli 3,22 per liter (3,06 per liter för bilbensin MK1). Intäkten för staten blir då ca 730 miljoner kronor (3,22 x 226). Koldioxidskatten för bensin 2011 är 2,44 per liter, vilket skulle ge en skatteintäkt på ca 550 miljoner kronor. Den sammanlagda intäkten för koldioxid- och energiskatten beräknas då uppgå till ca 1 300 miljoner kronor. Räkna vi upp det med faktor 2 blir det alltså 2 600 miljoner kronor i statlig intäkt.

År 2010 gjordes ca 125 000 landningar inrikes. Med en tänkt intäkt från inrikesflyget på 2 600 miljoner kronor motsvarar det 20 800 kr i avgift varje gång ett plan landar eller startar (2 600 000 000/125 000). För ett plan med 100 passagerare är merkostnaden alltså ca 210 kr per passagerare. Skatten ger ett tydligt incitament att fylla planen så mycket det går och på så sätt minska kostnaden per passagerare. Sverige bör därför införa en klimatskatt på inrikes flyg, motsvarande en kostnad på 21 000 kr per start och landning från den 1 juli 2011.

6.12 Annullera Sveriges överskott av utsläppsrätter

Kyotoavtalet omfattar tyvärr kryphål som riskerar att sabotera klimatarbetet. Ett av dessa kryphål kallas i klimatförhandlingarna för "hot air" och innebär att ett land kan köpa utsläppsrätter (Assigned Amount Units, AAU) från länder med överskott av utsläppsrätter.

Några länder, bland andra Ryssland och Ukraina, har gigantiska överskott av utsläppsrätter sedan deras ekonomier och därmed även utsläpp sjönk kraftigt i början av 1990-talet. Nu vill de sälja utsläppsrätterna till andra länder, vilket kan undergräva möjligheten att minska de globala utsläppen så snabbt som det krävs.

Men även Sverige har ett betydande överskott av utsläppsrätter som den borgerliga regeringen nu överväger att sälja. Det beror på att Sverige enligt Kyotoavtalet fick tillstånd att öka utsläppen med 4 procent till 2012 jämfört med 1990 års nivå. Sveriges riksdag bestämde att vi istället ska minska utsläppen med 4 procent. Detta mål har sedan slagits med råge och de svenska utsläppen har nu minskat med hela 17 procent, inte minst som en följd av de klimatåtgärder som tidigt initierades och genomfördes när de rödgröna var i majoritet i riksdagen.

Överskottet av utsläppsrätter, jämfört med Sveriges åtagande enligt Kyotoavtalet, väntas uppgå till drygt 70 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det är mer än Sveriges totala utsläpp av växthusgaser under 2009 (60 miljoner ton). Det ekonomiska värdet på överskottet bedöms vara över 7 miljarder kronor.

Enligt Kyotoavtalet kan överskottet annulleras, sparas eller säljas. Om Sverige annullerar, alltså upphäver, överskottet skulle svenskarnas klimatansträngningar för minskade utsläpp bli bestående. Det skulle innebära en global utsläppsminskning som motsvarar att mer än 11 miljoner människor cyklar istället för att åka bil till arbetet under fem år. Om Sverige istället väljer att sälja hela överskottet innebär det att mer än 11 miljoner personer i andra länder får tillåtelse att ställa cykeln och istället ta bilen till arbetet (Riksrevisionen, Vad är Sveriges utsläppsrätter värda? 2009). Då kommer riksdagens beslutade klimatmål inte att nås och de globala utsläppen öka. En betydande del av de ansträngningar som gjorts av svenska medborgare skulle därmed bli effektlösa. De koldioxidutsläpp svenskarna sparar under 20 år kan då ske i ett annat land. Att spara överskottet för att eventuellt använda det i framtiden skulle innebära att dessa ökade utsläpp sker längre fram.

Det råder alltså ingen tvekan om vad som är bäst för klimatet. Storbritannien har redan fattat beslut om annullering. Sverige bör med omedelbar verkan besluta att överskottet av utsläppsrätter ska annulleras. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.13 Minska köttkonsumtionen

Sedan 1950-talet har världens köttkonsumtion mer än femfaldigats. Om inget görs kommer världens konsumtion av kött att fördubblas till 2050 jämfört med 1999 års nivåer. Enligt FAO-rapporten *Livestock's Long Shadow* står den globala animalieindustrin för 18 procent av världens totala utsläpp av växthusgaser. I Sverige står animalieindustrin för utsläpp på närmare 10 miljoner ton växthusgaser, nästan lika mycket som utsläppen från alla personbilar i Sverige (Greenhouse gas emissions from Swedish consumption of meat, milk and eggs 1990 and 2005, SIK Rapport 794 2009, s. 26). Forskarnas

Fel! Okänt namn på

slutsats är att om vi vill ha en hållbar klimatutveckling måste vi äta mindre kött.

Enligt FAO:s rapport kan boskapssektorn vara en av de största orsakerna till förlusten av biologisk mångfald då den nyttjar 30 procent av jordens landyta och 70 procent av all jordbruksmark i världen. Boskapssektorn är dessutom en av de främsta orsakerna till skövlingen av tropisk skog. Hela 70 procent av den tidigare skogsmarken i Latinamerika har omvandlats till betesmark. Regnskog skövlas även för odling av djurfoder som sedan exporteras till exempelvis EU:s köttproduktion, inte minst soja.

Stora delar av världen lider av vattenbrist. Enligt FAO står boskapssektorn bakom en stor del av det ökade användandet av vatten och nyttjar över 8 procent av världens vattenresurser. Köttproduktion förbrukar mycket mer vatten än produktion av vegetabilier. För att producera ett kilo vegetabilier krävs mellan 400 och 3 000 liter vatten, medan kycklingkött kräver 6 000 liter och nötkött 15 000 liter eller mer (Stockholm International Water Institute, More Nutrition Per Drop, 2004). För att hushålla med vattnet borde vi alltså äta mer vegetabilier och mindre kött.

Med internationella mått mätt är Sverige en storkonsument av animaliska produkter. Vår påverkan på klimatet är långt större än vad som är hållbart. Enligt Naturvårdsverkets rapport Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen (2009) är mer än hälften av svenskarna beredda att minska sin köttkonsumtion för klimatets skull. Bland kvinnor är siffran så hög som 69 procent, och en betydande andel har redan minskat sin konsumtion. Riksdag och regering har en helt avgörande roll för att underlätta för svenskarna att fortsätta att minska sin klimatpåverkan genom ett klimatsmart ätande.

Den svenska köttkonsumtionen ökade med mer än 50 procent 1990–2005. Denna kraftiga konsumtionsökning medförde ökade växthusgasutsläpp på mer än 2,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter, men detta syns inte i svensk utsläppsstatistik p.g.a. att ökningen helt baseras på import av kött. Per person ökade utsläppen också med mer än 50 procent under samma period.

Precis som Klimatberedningen (SOU 2008:24) har konstaterat saknas det styrmedel inom jordbrukssektorn som är direkt riktade mot att minska utsläppen av växthusgaser. En ansvarsfull hållning vore därför att anta ett nationellt mål om en minskad köttkonsumtion. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

För att minska köttkonsumtion i Sverige bör det tas fram en handlingsplan för hur klimatpåverkan av livsmedelskedjan, inklusive animalieproduktionen, ska minskas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.14 Tydliggör konsumtionens påverkan på klimatet

En studie av Globala energisystem vid Uppsala universitet presenterade i september 2011 Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser. I studien ingår alla de utsläpp som svenska medborgare orsakar, dels genom konsumtion av inhemska och importerade produkter, dels genom de direkta

utsläppen i offentlig sektor och i hushåll. Även utsläpp som svenskar orsakar på grund av flygresor och övriga internationella transporter är medtagna.

Resultatet från studien visar att de totala utsläppen har ökat med cirka 20 procent under perioden 1993–2005. I den officiella statistiken för Sverige under samma period uppvisas istället en minskning med 10 procent.

Vänsterpartiet anser att detta belyser två viktiga insikter:

1. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och klimatpåverkan är inte brutet i Sverige som regeringen hävdar.
2. För att upprätta rättvisa globala klimatavtal och nationella målsättningar måste konsumtionsbaserad bokföring bli central.

I nuläget rapporterar Naturvårdsverket sin officiella statistik av växthusgasutsläpp till UNFCCC, FN:s klimatkonvention. I denna statistik ingår endast de utsläpp som sker inom Sverige. Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att till sin årliga officiella statistik av växthusgasutsläpp i Sverige som rapporteras till FN:s klimatkonvention även rapportera de konsumtionsbaserade utsläppen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Naturvårdsverket kommer under hösten 2011 att utarbeta en Färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050. Konsumtionsperspektivet på den svenska klimatpåverkan i detta arbete bör få en central betydelse. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.15 Fri programvara för bättre klimat

Användningen av fri programvara och öppna standarder skulle betyda mycket för omställningen till ett hållbart samhälle. Bland annat kan den typiska användningstiden för hårdvara bli längre, vilket skulle bidra till att minska problemet med elektronikskrot. Framförallt har det stor betydelse för takten i utvecklandet av den mjukvaruberoende miljötekniken, och möjligheterna att använda den fritt världen över. Precis som med forskning utvecklas programvara vanligtvis betydligt effektivare i fria och transparenta samarbetsformer.

Programvara som tagits fram med skattemedel ska som grundregel alltid släppas fri. Vi vill att staten aktivt ska stödja fria programvaruprojekt som har särskild betydelse för klimatomställningen. Det är viktigt att så mycket som möjligt av den miljörelaterade programvaran kan användas fritt, i Sverige och i världen. Vi vill också utreda vilka slutsatser Sverige kan dra av föregångsexempel som t.ex. Nederländerna, som beslutat och genomfört en bred övergång till fri programvara och öppna standarder i det offentliga.

Vi vill införa en svensk motsvarighet till Norges nationella kompetenscenter för fri programvara. Det centret hjälper såväl den offentliga sektorn som företag och andra att gå över till fri programvara, bl.a. i syfte att spara pengar och öka konkurrensen i mjukvarubranschen. Med hänvisning till motion 2011/12:N414 Innovationer menar vi också att den allmänna kompetensen på IT-området måste öka. En del av detta är en ökad kompetens för enskilda genom ett framtida Kompetenscenter.

Fel! Okänt namn på

Till en början budgeterar vi 10 miljoner kronor till centrets verksamhet. Från 2013 och 2014 anslår vi 20 miljoner kronor till centret per år för att ge möjligheter att lägga beställningar på fri programvara inom nyckelområden och belöna projekt som varit till särskild nytta i svensk ekonomi.

Mer om Vänsterpartiets förslag inom it-sektorn och trafiksnål samhällsplanering presenteras i vår UO-motion 2011/12:N366, i motion 2011/12:N245 Fri programvara och i motion 2011/12:T419 Trafiksnål samhällsplanering.

6.16 Könsuppdelad statistik och analyser om klimatpåverkan

Vi behöver uppmärksamma hur män får en oproportionerligt stor andel av samhällsliga resurser. Utredningar och indikatorer som inte belyser könsspecifika skillnader bör ifrågasättas. Det måste tas fram mer könsuppdelad statistik och analys av vad som påverkar klimatet mest, t.ex. i form av index, som baseras på en könsanalys, bl.a. genom uppdrag till SCB. Kunskapen på området och hur ojämlikheter och bristande hållbarhet kan åtgärdas måste också fördjupas. Mer resurser till forskning och utredning inom detta område måste tillföras Naturvårdsverket. För detta ändamål anslår vi 25 miljoner per år i ökat anslag. Detta ska riksdagen ge regeringen till känna.

6.17 Utred koldioxidransonering

Koldioxidransonering innebär att ett tak sätts upp för utsläpp av koldioxid och att utsläppen fördelas lika inom befolkningen genom ransoner. Ett antal olika modeller för detta har utvecklats i Storbritannien. Förutom att ett tak sätts för utsläppen kan många andra fördelar finnas. Vi vet att höginkomsttagare, och män generellt, orsakar högre utsläpp av växthusgaser än låginkomsttagare och kvinnor. I motsats till dagens förhållande skulle ett ransoneringsystem innebära att höginkomsttagare måste betala till låginkomsttagare om de vill göra större utsläpp än de tilldelats.

Vänsterpartiet menar att det är för tidigt att fastställa att koldioxidransonering skulle vara ett effektivt sätt att hejda klimathotet. Förutom kostnadsberäkningar för att införa ransonering behövs underlag för bland annat hur det påverkar andra styrmedel och de offentliga investeringarna för att minska utsläppen av koldioxid. En utredning bör tillsättas för att belysa effekterna av att införa koldioxidransonering i Sverige. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

6.18 Förenkla möjligheter till klimatvänlig lokal upphandling av varor

Miljöanpassad offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg för att uppnå en långsiktigt hållbar konsumtion och produktion. Oavsett produkt bör livscy-

Fel! Okänt namn på

kelperspektiv (från råvara till utfasning) ingå för att bedöma total miljö- och klimatpåverkan. För många livsmedel är produktionssättet avgörande för miljö- och klimatpåverkan och inte transportavstånd. Men om produktionssättet är lika kan transportavståndet vara avgörande ur miljö- och klimat hänseende. För att i dessa fall möjliggöra för kommunerna att i ökad utsträckning kunna göra lokala upphandlingar av närproducerade varor behövs ett förenklat regelverk i den offentliga upphandlingen genom utredning av nödvändiga förändringar i LOU, lagen om offentlig upphandling. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Den offentliga upphandlingen styrs också av EU:s regelverk. Den svenska regeringen bör verka för att EU:s regelverk kring offentlig upphandling förenklas så att miljö- och climateffekter kan få större genomslag. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2011

Lars Ohly (V)

Ulla Andersson (V)

Eva Olofsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Hans Linde (V)

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)